

Spoštovani!

Tudi Slovenija ima prekomorska, pardon, prek-murska ozemlja. Pridobila jih je leta 1919, ko je po dolгих stoletjih prišlo do ponovne združitve prekmurskih Slovencev z matičnim narodom. Zgodilo se je v času po veliki vojni, ko se je zdel svet kot oslepljen in omamljen, vržen iz starega reda, pahnjen s tečajev, zaletavo iščoč neko novo orbito, novo stabilnost, nov red.

Danes se nam zdi, da se je zgodilo po logiki zgodovinske nujnosti, da je bilo s tem zadoščeno dolgo zapostavljeni pravičnosti, da sploh ne bi moglo biti drugače, a ni nujno tako. V tistem usodnem času je pokrajino zadel pravi meteorski dež zgodovine. V nekaj mesecih je bila deležna tolikih prevratov in sprememb oblasti, kot morda nikoli prej in pozneje noben košček našega planeta. Oktobra 1918 je bila še del ogrske polovice Avstro-Ogrske monarhije, nato madžarske Karolyijeve meščanske republike. Konec leta 1918 je Mursko Soboto s svojimi prostovoljci za Jugoslavijo osvojil kapetan Jurišić, a je bil kmalu premagan in vrnila se je Karolyijeva republika. Sledila ji je sovjetska diktatura proletariata, revolucionarna oblast pod vodstvom Bela Kuna, nato kratkotrajna, a zato nič manj legendarna Murska republika, ki jo je zadušila Kunova Rdeča armada. To so premagale sile Antante in bela garda, ki sta zopet vzpostavili meščansko republiko, 12. avgusta 1919, nekaj dni pred rokom, ki ga je določila pariška mirovna konferenca, pa je pokrajino zasedla jugoslovanska vojska in takrat je Prekmurje dobilo sedanje ime. Pred tem se je namreč imenovalo Vendska, torej Slovenska krajina.

Novo ime pokrajine je na videz zelo nevtrarno, po drugi strani pa je zelo zgovorno. Nevtrarno je, ker pravzaprav govori le o preprostem, zemljepisnem dejstvu, da je nekaj na drugi strani reke, a v resnici je to precej dvoumno, ker o tem, kdo je na drugi strani, odloča gledišče tistega, ki o tem govori. Za nas, ki smo zdaj zbrani v tej dvorani, so prek Mure oni na štajerski, ljubljanski, primorski strani, za njih pa smo prek Mure seveda

mi. Na ta način smo pravzaprav vsi Slovenci Prekmurci, le stran reke ni za vse ista.

Zgovorno pa je ime pokrajine iz nekega drugega, manj razveseljivega razloga. Govori namreč o ozemlju in ljudeh na drugi strani, o tistih onstran, prek, nakazuje, da so ti drugje in drugačni od tistih, ki na njih gledajo z merodajne strani rečne ločnice.

Vilmoš Tkalec, glavni ustanovitelj Murske republike, še danes nejasna, sporna zgodovinska figura, je poročal, da gospodje v Ljubljani, ki jih je po zlomu svoje kratkotrajne politične tvorbe prosil za podporo, Slovenske krajine sploh niso znali poiskati na zemljevidu, o tukajšnjih ljudeh pa itak niso ničesar vedeli. Danes živimo v povsem drugačnih časih, vsaj zdi se nam tako, a še vedno verjetno več Slovencev odpotuje v tujino, kot pa jih obišče Prekmurje. Še prav pred kratkim sem v nekem časopisu prebral reportažo novinark, ki je pogumno prestopila reko Muro in se podala raziskovat svet na drugem bregu, ozemlje tam, tu preko. Na pot si seveda ni upala brez zanesljivega vodiča, ki je bil hkrati tudi njen tolmač, kajti narečje tukajšnjih ljudi se večini Slovencev še vedno zdi povsem nerazumljivo, čeprav ravno Prekmurščina, nekoč tudi spodobno razvit knjižni jezik, ohranja mnoge izraze, ki so jih v preteklosti uporabljali tudi v drugih slovenskih pokrajinah, danes pa so jih že pozabili.

Filme, v katerih govorijo v tukajšnjem narečju, gledamo danes podnaslovljene s knjižno slovenščino, kar priča o tem, da si Slovenci z obeh bregov Mure še vedno nismo povsem blizu, da nas še vedno ločuje več od sorazmerno ozke reke. Prekmurje je za mnoge nekakšna eksotika, domača, a hkrati tudi tuja, bližnja, a obenem daljna, na nekaterih področjih privlačna, na drugih manj zaželena. Hkrati pa je Prekmurje lahko svetel vzgled. Tu ne poznajo radikalnih notranjih ideoloških delitev, izvirajočih iz druge svetovne vojne, in tudi sobivanje različnih narodnosti in ver, ki sicer nikoli ne more biti povsem idealno, je tukaj zgledno, na ravni najvišjih evropskih tovrstnih meril. Slovenija se torej od Prekmurja lahko marsičesa nauči in dobro bi bilo, da bi se.

Domovinska čustva in zavest se dandanes marsikomu zdijo že skoraj anahronistična, sodobnemu globaliziranemu času

neprimerna, a ne smemo pozabiti, da se svet ne giblje nujno le naprej, da se ne vrti le v obetavno prihodnost vse večje strpnosti in razumevanja med posamezniki in narodi, ampak vse pogostejše naredi tudi kakšen korak, dva nazaj. Zopet oživljajo ideje, ki so se še včeraj zdele preživete, porajajo se različne nevarne nostalgije po nekdanji, izgubljeni veličini, moči, prevladi ... Tudi zato so pomembni spominski dnevi, kot je ta, zaradi katerega smo danes tukaj in tudi zato je pomembno, da bi bilo Prekmurje še tesneje povezano s Slovenijo in Slovenija še tesneje povezana s Prekmurjem.

Časi ki jih živimo, so nepredvidljivi in niso lahki. Tudi v ekonomskem smislu se zdi, da smo vsi Slovenci vse bolj na istem. Optimizem vzbujajo na videz obrobne novice, kot je tista nedavna, da so ukradli za cel kamion Murinih oblek, kar je dober znak, saj pomeni, da so te še zaželenne.

V teh časih si še manj lahko privoščimo pomanjkanje vere, poguma in samozavesti, ki pesti vse Slovence, ne glede na rečni breg. Ne preostane nam drugega, kot da poskušamo biti močnejši, boljši, odločnejši. Prav pa nam pridejo tudi vzpodbudni primeri, kot je ta lepa nova dvorana, v kateri smo zbrani. In prav nam pride tudi odmerek stoicizma, stoične drže. Eden najbolj znanih stoiških filozofov, Mark Avrelij, v prostem času tudi rimski cesar, je zapisal: »Povsod, kjer je mogoče živeti, je mogoče srečno živeti.«

Srečno, Prekmurje!

Vladimir P. Štefanec,
slavnostni govornik na osrednji prekmurski slovesnosti ob
dnevu združitve prekmurskih Slovencev z matičnim narodom v
Murski Soboti, 16. avgusta 2011